

44
A 36

TABOR

p r i Š e m p a s u

18. oktobra 1868

„ Složimo se! ”

V Gorici 1868
Nat. Seitz.

TABOR

p r i Š e m p a s u

18. oktobra 1868

„ Složimo se! ”

20102

V Gorici 1868
Nat. Seitz.

LABOR

U. S. DEPARTMENT OF LABOR

OFFICE OF THE SECRETARY

WASHINGTON, D. C.

40198

D 55.113/1972

Na Goriškem so Slovenci osnovali 14 čitavnic, ktere širijo znanje in národno zavest, in v kterih se pri besedah zbira ljudstvo, ker se smejo vdeleževati tudi nedružbeniki.

Kdor obiskava te čitavnice in posebno besede, prepriča se, da naše ljudstvo vrlo napreduje v omiki, kajti ljudje se ne morejo naveličati vbranega petja, govorov in deklamacij; čez vse pa jim dopadajo glediščne igre.

Ali po čitavnicah se zbirajo ljudje le po stotinah in s politiko se ne smejo pečati. Zato, in ker je zdaj vsak dan bolj potrebno zvediti, kako da naši deželani mislijo o naj važnejših rečeh národnega življenja, menili so nekteri, da je čas sklicati Slovence v velik zbor, in poprašati jih o teh rečeh. Postava od 15. novembra 1867 to dovoljuje; vsako novo pravico pa mora skrben in dobr gospodar v poses vzeti, da ne ostane le na papirji,—in tako tudi vsak svoboden narod. Te in take misli so imeli nekteri domoljubi in sklenili so sklicati Slovence v tabor, ali vsaj poskušati, kaj se dá storiti. Obveljala je misel, da morajo pred vsem župani in podžupani stopiti na čelo, saj občinski zastopniki poznajo nar bolj kar ljudstvo misli in želi, in oni se nar ložej porazumejo se svojimi občinarji. V tem zmislu je pisano prvo povabilo, ki se tako-le glasi:

„Gospod župan!

„Kakor doleten gospodar mora tudi doleten národ za se sam skrbeti med mejami, ki jih stavijo postave.

„Nova postava pripušča vsakemu národu, da se sme zbirati v národne shode, ali kakor Slavjani pravijo, v „národne tabore“, da ljudstvo izreče po tej javni poti svoje pravične želje. Čehi, naši slavni bratje, so se precej lotili te poti in zbralo se jih po 6, 10 do 20 tisoč v enim kraju, kjer so pod milim nebom sklepali o važnih svojih zadevah. Štajarski Slovenci se zdaj zbirajo v Ljutomeru, in nadjati se je, da jih pride več tisoč in sklepali bodo o zadevah, ki so imenitne za vse Slovence. — Štajarski Slovenci so na nemški meji, mi pa smo na laški, in prav na mejah nam je sveta dolžnost zvesto skrbeti za nárdnost našo, da ne poginemo, kajti le predobro so nam znani naklepi naših nasprotnikov; skrbeti pa nam je tudi za splošno blagostanje. —

„Prevdarjaje vse to in vse naše razmere, sklenili smo podpisani župani in drugi rodoljubi skušati, da napravimo tudi na Primorskem tabor, kateri naj bi sklenil:

„I. da se imajo vpeljati brez zamude ne samo slovenske normalke, ampak tudi slovenske gimnazije, realke, in više šole. Mi hočemo omiko in napredek, vidimo pa po svetu, da se ni *nobeden* narod omikal drugače, kakor po národnih šolah,—to že zdrava pamet kaže; zraven pa, in na podlagi národnega jezika, naj se mladina uči še družega jezika, če ga potrebuje.

„II. da se izda postava, da imajo c. k. uradniki

brez odloga po slovenskih uradnijah slovensko pisati vse, kar pride slovenskim strankam v roke, da se pa ob enim odloči čas, stavimo 2 letna doba, po preteku ktere imajo po teh uradnijah le po slovensko uradovati.

„To zato, ker so uradniki, ktere mi plačujemo, za nas tukaj, pa ne mi zarad uradnikov, in ker je uradovanje v ptujem, nam neznanim jeziku našim gmotnim interesam nasprotno; pa tudi zato, ker spoznamo, da če niso šole in uradnije národne, je to očitvidni dokaz, da je národ ptujcem duševno sužen, zares — „sklav“.

„III. da se ima ves slovenski národ zediniti v eno kronovino, ki bi imela en sam deželni zbor.

„Mi Slovenci smo razkosani v 6 delev, in to je veliko zlo. — Če razkosamo kakoršno koli telo, živalsko ali človeško, gotovo umre, če pa razcepimo kateri koli národ, živel bode le na videz, hiral bo nekaj časa, a potem tudi umre in zgine, kar vsak lahko razvidi. —

„Ako hočemo tedaj še živeti mi Slovenci, živeti v korist sebi in Avstriji, moramo eno celo telo biti. — Združeni bomo lahko skrbeli za se, in krepko branili bomo sebe in Avstrijo zoper sovražne napade. Veči kronovina pa bode v primeri tudi manj administrativnih stroškov uzrokovala.

„IV. Tudi se bodo drugi nasveti posamesnih oseb pretresovali. —

„Gospod! župane in starešine je narod izvolil, da delajo zanj, da ga vodijo, kadar je treba, — njim je zaupal. Izpolnimo tedaj svoje dolžnosti kakor možje! —

Podpisani spoznavamo, da je potreben tak národní shod; zato Vas nujno prosimo in vabimo, pridite 24. avgusta t. l., na semenj sv. Jerneja v Gorico, ob 2 urah popoldan in stopíte v dvorano pri *Katerinu*. Povabili smo tudi druge občinske zastopnike in domoljube, da se sklene, ali in kdaj se ima sklicati ta „*Slovenski tabor*“ in kje bode zboroval. Potem se bo izvolil odbor, obstoječ iz 10 udov, da vse preskrbi, kar postava zahteva in da bo tabor vodil. Voliti bi se imel nadalje opravitelni odbor, kateri bi moral šteti 15 udov. — Ta odbor bi moral paziti na lepi red pri taboru in skrbeti za vse, kar se zunajnosti tabora tiče.

„Naša pot je postavna, kajti vse to kar mislimo zahtevati, nam nove postave dovolé; ali kaj pomaga postava in §. 19 na papirji; pogaujati se moramo na vso moč, da se tudi v resnici izpeljejo.

„Vse župane in domoljube bomo potem prosili, naj bi si prizadevali, da pride v tabor kolikor mogoče veliko národa, vsak naj pripelje svojih kolikor več jih zamore. —

„Sklepe pošljemo potem deželnemu zboru in ministerstvu.

V GORICI 18. avgusta 1868.

„D.r Lavrič podžupan Ajdovski; — Dan. Godina župan Ajdovski; — France Kerševani župan Dornberški; — France Maroš podžupan Vrtojbski; — Jože Nanut župan Štandrežki; Matija Doljak župan Solkanški; — Ivan Licen starešina Rihemberški.“ —

Ta klic je bil klic svobode, ali zbudil je, kar ni nihče pričakoval, — vihar. — 24. avgusta je v Gorici sv. Jerneja semenj; prišlo je pa letos veliko več Slovencev, kakor druge leta, ker navdušeni za našo reč, hoteli so se zraven vdeležiti namenjenega posvetovanja. Pa naši italijanski sos edje napravijo velik šunder, češ, „da je *Gorica* laško mesto, in da ne trpijo, da bi Slovenci v njem zborovali”. Govorica je šla po mestu, da bodo Slovence sé silo napadali, če se zberejo pri Katarinu. — Naše ljudstvo se tega ni vstrašilo, — ali gostilničar je odpovedal dvorano. Kaj je bilo tedaj storiti? Pod milim nebom ni bilo pripuščeno zbrati se, ker je deželni zbor zboroval. Čitavnica Goriška je sicer odstopila svoje prostore ali c. k. komisar ne dovoli, da bi se tam shajali, ker zahteva postava, da se nar manj tri dni pred zborom naznani kraj zbirališča, in trdi, da smemo le pri Katarinu v kaki sobani posvetovati se. — Ob 2. popoldne smo se tam sešli z gosp. c. k. komisarjem vred in prašali smo še enkrat gostilničarja po kakoršnikoli sobi. To odreče, in tedaj se odloži zbor za dan 7. septembra t. l. — Italijanom smo pa odgovarjali, da je *Gorica* glavno mesto cele grofije, v kateri biva 150.000 Slovencev, Italijanov pa samo 50.000; da imajo Slovenci v Gorici sodnije in okrajno glavarstvo; da so Slovenci vsak dan v Gorici, kjer jih tudi veliko stanuje; da smo Avstrijani, kakor oni — in razgovori so bili viharni. Toda vsi ti in enaki tehtni razlogi niso hoteli našim sosedom v glavo; pokazali so, da je njihovo toliko hvalisano svobodoljubje — nepravilno in puhlo; — s tim pa so nas le bolj krepčali v našem početji in

zdlasti v naših zahtevah, da se od njih ločimo, *ter se zedinimo vsi Slovenci v eno kronovino.* —

7. septembra se jih je sešlo vsled novega poklica, ktereга je podpisal še gosp. And. Kocijančič župan Podgorski, kakih 50 županov, njih namestnikov in nekaj drugih domoljubov v čitavnični dvorani v Gorici. Izmed deželnih poslancev je bil nazoč edini gospod. dr. Žigon, ki je že pri tej priliki, pa tudi poznej kot taborjev odbornik, djansko pokazal, — da je ves naš. — Zbor izvoli gosp. dr. Lavriča za predsednika, ki razlaga važnost ljudskih shodov in nasvetovanih točk. Potem se izvoli 25 odbornikov in sicer: 4 iz Gorice, 4 s Krasa, 3 iz Ajdovske doline, 6 z gor (za Kanalski, Tominski, Bovški in Cirkenški okraj) 5 iz Goriške okolice in 3 z Brd.

Za taborjev dnevni red se odobriste prvi dve točki. Po nasvetu gosp. Matija Doljaka se izroči točka: „Vsi Slovenci naj se zedinijo v eno celoto“ odboru, da jo pretresa in sklene, ali se ima taboru predlagati ali ne. Ob enem pritrdè zbrani, da sme odbor postaviti na dnevni red tudi kaj družega posebno važnega, in da naj skliče tabor na Šempaskem polji, kadar se mu bo primerno zdelo, in s tim konča posvetovanje.

Dne 14. septembra t. l. se ustanovi odbor v Goriški čitalnici, potrđi dr. Lavriča za predsednika in izroči tajništvo E. Klavžarju. — Na to se začne posvetovanje. Zarad točke o zedinjenji Slovencev oglasi se gosp. M. Doljak in nasvetuje, naj se je ne stavi na dnevni red. Po njegovem mnenji morali bi vsi ljudje kakoršnega si bodi naroda v bratovski zvezi med seboj živeti; s tim pa, da se hočemo od drugih ná-

rodov ločiti in sami svoji biti dokazujemo, da nam ni za to mar, timveč mora vsakdo soditi, da smo mi vsim drugim nasprotni, ter da jih imamo za neprijatelje. Zadostovati bi nam moralo, da se nam naše národne pravice ne kratijo, ampak v enaki meri pripusté, kakor vsim drugim národom, s kterimi živimo v eni državi.

Gosp. Ivan Licen, dr. Tonkli in d.r. Lavrič odmetajo s tehtnimi razlogi Doljakov nasvet. Vsak dokazuje po svoje, da ne moremo razviti se in še celó v miru živeti z drugimi; če se pa ločimo od njih in zedinimo med seboj, bi to koristilo nam in Avstriji, — nobenemu pa škodovalo.

Pri glasovanji sprejme se ta točka *z vsemi glasovi proti enemu*.

K točki zastran učnega jezika v naših šolah pristavi se po nasvetu D.r. Tonklija: „V Ljubljani naj se ustanovi visoka pravna šola.“ Ker v Zagrebu se razlagajo le ogrske postave.

Da se bode zamoglo po vsih uradnijah na slovenskem uradovati *brez odloga* po slovenski, zahvali se Licenov nasvet: „V ta namen naj se podelevajo javne službe le domačinom, kterih je veliko število tudi zvanj slovenskih krajev.“

Klavžar predlaga dalje še ti točki: „Tabor *želi*, naj se uraduje v škofljskih in sploh v cerkvenih uradih po slovenski“ — in „Naj se napravijo nektere glavne šole na slovenskem Goriškem, kterim se ima pridružiti naj potrebníši poduk v kmetijstvu.“ Odbor odobri vse to in potrdi besedo „*želeli*“, prevdarjaje, da se ne more § 19 državno osnovnih postav obracati na te točki.

Pri tej priliki je sprožil gosp. M. Doljak predlog, naj se taboru predstavi tudi ta-le točka: „Da se obravnavave po vsih uradih kolikor mogoče skrajšajo in da se napravijo v ta namen primerne postave.“ Dasitudi so vsi nazoči pripoznali važnost tega predloga,-ostane vendar v manjšini, ker se je nadjati, da bodo uradnije po novi organizaciji hitreje delale.

Za tabor se odloči dan 18. oktobra ob 2 urah popoldne . V poseben ali ožji odbor, ki ima do tistega dne vse potrebno pripraviti, izvolijo se: D.r Lavrič, Doljak, Klavžar, Kerševani in Kumar Klavžarji se je še posebej naročilo, naj pismeno vabi v odborovem imenu župane in sploh domoljube, da pobirajo prostovoljna darila za potrebne stroške. Nazoči pa izrečejo, da bo celi odbor solidarno dobro stal za vse stroške, ki se ne bi založili s prostovoljnimi doneski

Ožji odbor se snide 4. okt. v Šempasu, odobri poziv, kterega je sestavil D.r Lavrič, in odloči vse priprave za tabor. Gosp. Kumar župan Šempaski prevzame skrb za odr, slavoloka in kar bi še trebalo na taborišči, Klavžar pa za vse drugo.

Da bi se prošnja za politiško dovoljenje ne rešila tako, kakor koroškim Slovencem, podala se je c. k. okr. glavarstvu še le ta dan po razhodu deželnega zbora, to je 3. okt. t. l. — Privoljenje došlo je 8. oktobra in se glasi tako-le:” Št. 770. C. k. okr. Glavarstvo dovoljuje tabor na podlagi postave o ljudskih shodih 15. novemb. 1867 in opominja odbor, da je odgovoren za dobr red po §. 11. rečene postave.

V Gorici dne 7. oktob. 1868.

C. k. okr. glavar in namestn. svetovalec

Pino s. r.

Vsled tega dovoljenja se je razposlal ta poziv:

„Tabore, narodne tabore napravite po celi Sloveniji in glasno povejte svetu, ki še zdaj noče verovati, da je vam zares in živo mar za národnost našo in za národne pravice. Izrecite pod milim nebom, da hočete ostati Slovenci, in da hočete národno napredovati v vsem, kar je dobro in lepo!

To nam priporočajo dan za dnevom naši časopisi in rodoljubi.

Ker so naši bratje štajarski Slovenci že dva tabora imeli, in se jih je v Ljutomeru 7000 in v Žavcu 15000 zbralo, sklenili so nekteri Slovenci goriške grofije, sklicati tudi Vas v slovenski tabor na Goriškem. V ta namen je 7. septembra t. l. lepa množica županov in podžupanov zvolila v Gorici odbor 25 domoljubov, da napravijo tabor v Šempasu pri Špacapanu. — 14. septembra pa je ta odbor odločil, da ima tabor biti 18. oktobra t. l., ter začeti ob 2 urah popoldan, in ta odbor Vam predlaga v pretresovanje z ozirom na sklepe poprejšne seje 7. septembra te točke: (Tu sledijo točke).

Slovenci!

Vse te vprašanja so preimenitne in sveta dolžnost nam je, potezati se za národnost našo, za napredek v omiki, za svobodo in edinost, kajti drugače ne moremo našega národa oteti velikih nevarnosti ali celó propada.

Zberite se tedaj v prav obilnem številu, in kar Vas je gospodarjev ne predaleč bivajočih od Šempasa,

pridite vsi, nobeden naj ne ostane doma; tu gre namreč za našo čast in prihodno srečo! Priljudno pa nujno vabimo tudi vse Slovence na Goriškem in druge mile nam brate bivajoče po vsi Sloveniji k narodnemu shodu na Primorskem. —

Ob enem pa prosimo Vas rodoljube vsacega stanu, podpirajte nas na vso moč, da bode tabor lep, reden in vreden dokaz našega moštva! —

BOG ŽIVI SLOVENIJO!

D.r. *Abram Jožef* dež. poslanec; — *Čerin France* župan v Cirknem; — *Doljak Matija* župan v Solkanu; — *Gruden Jožef* župan v Nabrežini; — *Jeglič Andrej*, dež. računar; — *Kacafura Miha* župan v Tominu; — *Kerševani France* župan v Dornbergu; *Klavžar Ernest* dež. uradnik; — *Kočijančič Andrej* župan v Podgori; — *Kovačič France* župan pri sv. Luciji; — *Kumar France* župan v Šempasu; — D.r. *Lavrič Karol* odvetnik v Ajdovščini; — *Licen Ivan* posestnik v Rihenbergu; — *Mužič Jožef* župan v Šmartnem; — *Nabergoj Ivan* dež. poslanec in posestnik v Proseku; — *Nanut Jožef* župan v Štandrežu; — *Rustja Anton* župan v Skrileh; — *Stanič Valentin* starešina v Batah; — D.r. *Tonkli Jožef* dež. poslanec in odvetnik v Gorici; — *Trampus Jožef* župan v Kostanjevici; — *Valentinčič Jožef* podžupan v Plaveh; — D.r. *Žigon* dež. poslanec in posestnik v Šmartnem; — *Živic Jožef* predsednik čitalnice v Skopem; — *Žnidaršič Andrej*, vikar na Ponikvah; — *Zucchiatti France* župan v Medani. —

12. oktob. je zboroval še enkrat ožji odbor in vse se je v red denilo.

Naši sosedge, ki so se bili že nekaj pomirili, začnejo zopet Slovence dražiti in jim žugati; po mestu in po vaseh so se slišala vsak dan nova strašila, in zares so se nekteri bali, drugi pa so se posmehovali. C. k. okrajno glavarstvo je pa izdalo, da se v okom pride vsém nevarnostim, ta razglas:

„V nedeljo 18. okt. bo v Šempasu ljudski shod (tabor). Da se ne bo o tej priliki javni mir in red in da se ne bode po tesnih mestnih ulicah, po katerih je ob nedeljah vse živo ljudi, hoja in vožnja zaviral, ter da se obilnoštevilnim deležnikom tabora prehod skoz mesto zlažša, zdelo se je podpisaneemu primerno, narediti in zaukazati tako-le:

I. Tisti deležniki tabora, kateri pridejo z Brd, obrnejo se od Sočkega mosta proti c. k. vojaški bolnišnici, od onde za Ražonerji okoli in skoz Koroško predmestje v mesto, čez trg Korinj, po ulici sv. Antona in za gradom do rudeče hiše, od tod po dunajski cesti v Šempas; ta pot je odkazana tudi taborcem iz gor (Tominskega) prihajajočim.

II. Tisti, ki pridejo po železnici ali po poštni cesti iz Trsta ali s Krasa, pojdejo memo Kapucinov, okoli Podturna k rudeči hiši in naprej v Šempas. Po isti poti naj gredo tudi Št. Andrežnje, Mirenci, Sevodenjci, Št. Peterci, Vertojbanci, Vogerci, Renčani in drugi od tistih strani dohajajoči.

III. Tudi domù se imajo vsi po tistih poteh vračati.

IV. Tropoma v notranje mesto ali iz mesta hoditi je 18. okt. prepovedano.

V. Zastave ali druga narodna znamenja nositi, kakor tudi šunder in petje v mestu in pri dohajanju in odhajanju skoz mesto, je prepovedano.

Podpisani se zadržno zanaša, da bode razumnost meščanov in obiskovalcev tabora z dostojnim in premišljivim obnašanjem pripomagal, da se občni red ohrani ter da se bodo za to postavljeni organi za javno varnost, če bo treba, v izpolnovanju njih dolžnosti podpirali.

Od c. k. okrajnega glavarstva

v Gorici 15. oktobra 1868.

C. k. namestništveni svetovalac — Pino.”

Kaj takšnega nismo pričakovali in razžalil je ta ukaz vse Slovence; kajti Gorica je tudi naše mesto, tu se shajamo vsak dan, po vsih ulicah, v raznih opravilih, — le na dan naše radosti morali smo hoditi po postranskih potih. — Zgodilo se pa vendar ni nič hudega, in tega se veselimo vsi Slovenci.

II.

Naposled pride dan, po katerem smo Slovenci toliko hrepeneli in krasno je bilo vreme. Ob 10. uri je bila večina odbornikov na taborišči, pričakovaje taborce. Gospod D.r Tonkli in še nekteri goriški Slovenci sprejemali so na goriškem kolodvoru predrage goste, ki so prišli po železnici; gospod M. Doljak pa je pozdravljal v Solkani gorske taborce.

Prostor, lepa senožet pred Spacapanovo hišo imenovana „Na veliki Otavi“, je prav primeren za tabor. Na enem kraji velik z bršljanom in zelenimi vejami prepleten, tribojno okinčan odr za predsedništvo, ces. komisarja, govornike in znameniteje goste. Velika slovanska zastava z napisom: *Slovenija zedinjena!* vihra nad odrom. Na cesti do taborišča sta postavljena dva slavoloka, ta proti Gorici z napisom „*Ne v-dajmo se!*“ uni proti Kranjskemu z napisom „*Složimo se!*“

Ob eni popoldne začnejo se taborec od vsih strani shajati. Peš in na vozeh pomikajo se v neskončnih vrstah proti Spacapanovi hiši. Krasno in ginjivo je gledati, kako da se znani in neznani bratje slovenski med seboj pozdravljajo, srčno si v roke segajo in potem trupoma z vihrajočimi zastavami, pevaje narodne pesmi se podajajo na taborišče. „Živijo“, „Slava.“ „Na zdravje“ glasi se navdušeno od vseh strani.

Ob dveh pa se bližajo taborci odru, kakor v bataljone nastavljeni.

Zastav je 25, med temi 3 iz Kranjskega. Nazo-
čih okoli 10,000, večidel možkih; pa še veliko več
bi jih bilo prišlo, da ne bi se bil razširil strah po
deželi.

Vladin komisar je gosp. Nace Mali e. k. okr.
komisar v Gorici. Sporočevalce so imeli: Osservatore
triestino " „Slovenski Narod" „Primorec," „Domovi-
na" in pravijo, da celó „Laibacher Tagblatt" si je
najel korespondenta v *Ipavi*, ki je po taboru klakerje
zasledoval. —

Ob 2 1/2 popoldne se začne tabor.

Gosp. *dr. Lavrič* pozdravlja zbrano ljudstvo s te-
mi krepkimi besedami:

Iz dna svojega srca Vas pozdravljam, bratje Slo-
venci!

Zbrali smo se pod milim nebom in pred vsem
svetom, da izrečemo tu na starodavni slovenski zem-
lji (*Živio*), da hočemo, naj se zgodi kar hoče, ostati
zvesti in biti vedno vrednejši sinovi matere Slave (*Ži-
vio, hočemo ostati*). Ta visoki pomen ima denašnji ná-
rodni shod, kterega imenujemo tudi slovenski tabor.
In zares, tabor ima biti v duševnem smislu. Če so
se naši prededje v taborih z mečem branili groznih
napadov divjih Turkov in drugih sovražnikov, hočemo
in moramo mi tukaj tirjati in braniti svete pravice
národa našega, in to z besedo in glasovanjem, kakor
se spodobi svobodnim možakom.

Kot svobodni možje volimo svoje župane, stare-

šine in deželne poslance, ki nas imajo zastopati in v našem imenu delati za nas. V narodnih taborih pa izreka ljudstvo samo, česar želi in potrebuje, in to je gotovo velika dobrota, neprecenljive važnosti. Vlada pri takih prilikah izvedla iz prvega vira, kako ljudstvo misli in po čem hrepeni (*klici: svoji hočemo, hočemo biti, svoj jezik hočemo imeti*). Poslancem so taki ljudski sklepi pravi stebri, na ktere morejo opirati svoje predloge v deželnih zborih; ljudstvo pa se v taborih vedno bolj zaveda svojih moči ter pravic svoje narodnosti in vrednosti. Brez narodnih shodov torej ne more narod sam delati sebi v korist; brez pravice narodnih shodov ni narod svoj, niti popolnoma svoboden. Zato se je najbolj svoboden narod, so se Angleži zmerom branili za to neprecenljivo pravico, in še dandenes se preradi in pogostoma zbizajo v narodne shode ali tabore.

Veselim se tedaj, da smo se zdramili tudi mi Slovenci in da začnemo živeti novo duševno življenje (*hočemo!*) Hvala, prelepa hvala zato Vam, ki ste se danes na tisoče tukaj zedinili. Gorko Vam priporočam, ponavljajte tabore, kolikor Vam bo mogoče, kajti le neutrujeno delovanje in sklepanje nam bo pomagalo do zmage (*živio!*).

Priporočam Vam nadalje vse predloge našega dnevnega reda, potrdite jih vse, da pokažete svojo ljubezen in navdušenost za mili naš narod.

V imenu odbora naznanjam začetek prvega tabora slovenskega na Goriškem.

Predno se pa začne pretresovanje in glasovanje,

izvolite si predsednika, ki bo skrbel za red in v taboru županil.

Vse zbrano ljudstvo kliče: " *Lavrič bodi predsednik! Lavrič! Lavrič!* „ Nastopi odbornik gosp. d.r. *Tonkli* in praša še enkrat: " Tedaj ste zadovoljni, da je gosp. d.r. *Lavrič* predsednik? „ In iz vsih ust se glasi: " *Da, da! Lavrič naj bo! Živio Lavrič!*

D.r. Lavrič: " Zahvaljujem se Vam za zaupanje, katero mi skazujete. (*Živio! slava!*) Zdaj se začne posvetovanje. Prva točka, o kateri se bode govorilo se glasi: „

" Naj se zedinijo vsi Slovenci (*Dobro! Slava!*) v eno kronovino (*Da! da! v eno kronovino!*) z enim samim deželnim zborom, (klici: „ *ta hočemo. Živita Slovenija!*„). O tem bode govoril g. dr. *Tonkli*. (*Živio!*)

D.r. Tonkli: Slovenski možje! V slogi, v združenji je moč, v neslogi, razcepljenji nezmožnost, slabost, propad. To nas uči zgodovina vseh vekov, vseh časov, vseh narodov, temu je slovanski narod sam živ pa žalosten dokaz. Da te besede opravičim, naj opomnim le v starem veku slovitih Grkov, kateri, akoravno jih je bila le mala peščica, so bili vsi s zedinjenimi močmi grozovitno moč Perzijanov razdeli in se tako sužnosti oteli; kedar je bila pa nastala med njimi nesloga, in so se jeli med seboj vojskovati in pobijati, so bili tako opešali, da so zgubili svobodo in padli pod sužni jarem Rimljanov.

Tudi Slovani so bili pod kraljem Svatoplukom pred blizo tisoč leti združeni v velikomoravsko kraljestvo in so se vbraniли grozoviti Germanski sili; ali kedar so se bili njegovi sinovi razedinili, razpadlo je

celo kraljestvo velikomoravsko in Slovani so padli pod sužni jarem nemškega ljudstva.

In dan danes kak je položaj, kako je stanje Slovanov? (*slabo*). V avstrijski carevini biva nas 18 milijonov Slovanov, tedaj nadpolovica vseh avstrijskih ljudstev; in vendar ne nahajamo pri vladi ne enega Slovana, marveč je cela vlada sestavljena le iz takih mož, ki so ali popolnoma tujci, ali vsaj iz nam tujega naroda (*krivica*). Ali to še ni zadosti; razcepljena je lepa Avstrija v dva dela, namreč v dežele ogrske, in v dežele tikraj Litve. Slovani onkraj Litve so podvrženi Magjarom, kakor naši vrli Hrvatje, Srbi in Slovaki; vsi drugi takraj Litve pa Nemcem (*slabo, žalostno je*). Imamo sedaj troje ministerstev, ali v nobenem ne sedi ni eden Slovan. (*Slabo znamenje, krivica se nam godi*).

Da taka vlada ni in ne more biti Slovanom pravična, sledi že iz načela, ki si ga je postavila, to je nadvlado čez Slovane, in pa iz tega, kako se dejansko Slovanom godi (*resnica*). Povem na priliko, da se odgovarja pravičnim in zmernim zahtevam naših slavnih bratov Čehov s tim, da se jim tabori prepovedujejo, vredniki časnikov v ječo mečejo in da se je vpeljal čez glavno mesto, zlato Prago in njeno okolico, tako imenovani izjemni ali prav za prav obsadni stan. (*Ne za dolgo*).

Kako se godi pa nam Slovencem? (*Bolje bi htelo*).

Sovenski možje, to pripovedovati mi sree grenka žalost obdaja! Razkosani in razcepljeni smo v šest kronovin s šestimi deželnimi zbori. Na Koroškem so

Slovenci v tako slabem stanju, da še enega poslanca v deželnem zboru nimajo, ako ravno jih je tretjina vseh pebivalcev (*žalostno je*); na Štajerskem so pogumni slovenski poslanci (*živili!*) v deželnem zboru v taki manjšini, da ne morejo nič opraviti, marveč jih Nemci le zasmehujejo (*nemška kultura*). V Istri in Trstu se deželna zbora za Slovence še ne zmenita, ampak tako ravnata, kakor da bi tam sami Lahi bivali (*res je, krivica*). Na Kranjskem imajo Slovenci v dež. zboru sicer večino, ali dosedaj njih rodoljubno potezanje za národne pravice še ni imelo zaželenega vspeha in njih setev ni še rodila zlatih jabelk. Kako se nam godi na Goriškem, vam je znano; tukaj smo mi Slovenci med naklom in kladivom, to je med germanizatorično (ki hoče vse ponemčiti) vlado in med Lahi (*Res je*).

Slovenski možje! akoravno Slovenci plačujejo enake davke v denarji in kri, kakor drugi narodi, vendar vlada ne priznava slovenskemu narodu enakih pravic, ker na Slovenskem so vse glavne in srednje, šole le nemške ali laške, in se po vseh političnih in sodnijskih uradih uraduje le v nemškem ali laškem, tedaj tujem jeziku (*to je krivično!*); za uradnike se imenujejo pa večidel taki, ki ne umejo našega jezika, in le redko kedaj se zgodi, da domačin v svoji deželi službo dobi. (*Krivica, žalostno je*).

Kaj je temu krivo, boste popraševali? Temu je krivo tujčeva sila in pa stari greh Slovanov, to je nesloga. Nesloga nas je spravila v sužni jarem, nesloga nas je razcepila, in nesloga nam še dandanes tuj jezik nalaga in nas potujčevati hoče. (*Edini moramo biti*).

Slecimo tedaj stari greh, združimo se vsi Slovenci v eno skupino, v eno kronovino, z eno politiško upravo in z enim deželnim zborom, in vse se bo v našo korist predružačilo; Slovenijo stvarimo, da bode nam dika in Austriji škit in bramba (Gromoviti klici: *Živila Slovenija, hočemo jo!*)

Temu, bi znal kdo vgovarjati, se vstavlja historično pravo, in se tedaj združenje vseh Slovencev v eno skupino ne da tirjati in zagovarjati.

Na to odgovarjam jaz, da to kar imenujejo naši nasprotniki historično pravo, to je bila za Slovence historična krivica, pa, slovenski možje! historično krivico, tisočletno historično krivico moramo izbrisati, ker tisoč let je, odkar naš narod pod sužnim jarmom tujstva zdihuje, in po rešenji, po svobodi hrepeni. Kar je zgodovina našemu narodu zakrivila, sedajnost mora poravnati. Slovenski narod je, živi; to je pravo, ki se ne da tajiti; kdor je, ima pravico biti, živeti, zahtevati, da ga nihče v razvitku materijalnem in duševnem ne zadržuje. Slovenci imamo tedaj prirojeno pravico, od Boga in nature zagotovljeno, da živimo, da se omikamo, materijalno in duševno napredujemo; tega prava nam ne bo nikdor tajil, ker to jest faktum! Civilni zakoniki cele Evrope izrekajo, da se osebna prava ne morejo prodati ali se jim odpovedati. Slovenski narod je tudi oseba moralična; zgorej naštetá prava so osebna prava celega slovenskega naroda, in se ne smejo tedaj oddajati. Kdor nam tedaj ta prava kali in pridržuje, ta ravna celo proti naredbam državljanskega zakonika.

Materijalno in duševno razvijanje je pa mogoče

le v národnem jeziku; pravico imamo tedaj zahtevati, da se naši otroci v vseh šolah v slovenskem jeziku podučujejo, in da se nam pravo vsake vrste govori v slovenskem jeziku. (*To mora biti.*)

Tega pa ne moremo doseči, dokler nismo zedinjeni v *Slovenijo*; ker Slovenci na Štajarskem in Koroškem so v manjšini nasproti Nemcem, na Primorskem pa nasproti Lahom. Nadsodnija v Trstu je za Primorske Slovence le laška, v Gradcu za vse druge pa le nemška; tedaj ni pričakovati, da bi se v sodnijah slovenski uradovalo. (*Se vé da ne.*)

Tako se godi v šolah. Na Primorskem so te namreč ali nemške ali laške, na Kranjskem, Koroškem in Štajarskem pa le nemške. Nikjer pa nimamo skupnega slovenskega vse učilišča, in ga tudi ne bomo zadobili, ako se ne združimo. (*Združimo se!*)

Ko bi bili pa vsi v *Slovenijo* združeni, bi nam zadostovalo eno namestništvo, ki bi bilo lahko vse-slovensko, bi imeli svoje slovenske sodnije in politične in finančne urade, nadsodnije, šole in pa vseučilišče.

Slovenski možje! Slovenija bi ne bila le v korist nam Slovincem, ampak celi Avstriji (*Res je*).

Sominjate se vsi, da leta 1866 se je bila vojska vnela med Avstrijo na eni, Italijo in Prusijo na drugi strani. Orožje Avstrije je bilo nesrečno, in nasledki so bili ti, da je odstopila Italiji ne samo beneške Lahe, ampak tudi beneške Slovence, katerih 40 tisoč zdihujejo pod jarmom laškega naroda, (*Bog jim pomagaj!*) ker Lahji ne priznavajo Slovincem narodnih pravic, marveč po njih z nogami teptajo.

Ali Italija še ni nasitena; lačna je še po Goriški, Tržaški in Istrski deželi; gre tedaj za naš obstanek, ker Italija z rokami po nas sega in grabi.

Da se bodemo tega poljuba obranili, da ne pademo pod požrešno Italijo, je neobhodno potrebno, da se vsi Slovenci zedinimo in združimo v eno kronovino, da vstvarimo Slovenijo! (*Hočemo!*)

Slovenija zedinjena (Živila) močna, se bode laže vbrani vsaki zunajni sili, ona bo otela sebi nárednost in svobodo, presvitlemu cesarju, kojemu smo Slovenci vseskozi vdani in zvesti, pa lep leskeči biser na kroni, to je slovenske pokrajine, združene v Slovenijo! (*Gotovo da!*)

Ako smo tedaj vsi Slovenci združeni v Slovenijo, bodemo s združenimi močmi branili svoje, in pravice presvitlega cesarja, in tako Njemu več koristili, kakor če smo v šest kronovin razcepljeni.

Prepričan sem, slovenski močje! da ko bi bili benečanski Slovenci leta 1866 z nami vred združeni v Slovenijo, bi ne bili oni nikdar padli pod laško vladu, kjer so vse veke za nas izgubljeni! (*Gotovo ne, nikdar!*)

Zedinimo se tedaj v Slovenijo, dosegli bodemo vse nam prirojene pravice, oteli narodnost in svobodo, in krepko in vspešno branili nam ljubo Avstrijo in presvitlega cesarja proti vsakemu napadu, proti vsem sovražnikom! (*Hi koncu nebrojni, „živio“ in „slava“ klici.*)

Zdaj se se oglasi za besedo g. d.r. Vošnjak.

Predsednik: Čast mi je predstavljati gos. d.r. Vošnjaka, dež. poslanca, ki se je v graškem dež. zboru tako junaško poganjal za slovenske pravice. Tudi on

želi govoriti o zedinjenji Slovencev in v ta namen mu podelujem besedo.

Ko stopi na odr g. d.r. Vošnjak, ga pozdravlja ljudstvo z gromovitimi, neskončnimi slava- in živio-klici, kateri se ponavljajo pri vsakem stavku njegovega navdušenega govora, iz katerega tu navedamo nekatere točke: *) Pozdravljam Vas v imenu vaših slovenskih bratov na Štajerskim. (*Živili! Slava štajarskim Slovincem!*) Govornik naprej dokazuje, kako se je rodila misel zedinjenja vseh Slovencev na Štajarskem. 400.000 štajarskih Slovencev je naklenjeno na 600,000 Nemcev; v deželnem zboru graškem so zastopani samo po 8 poslancih mimo 55 nemških. Ime Štajar je sicer staro, pa ime slovensko je še starejše. Mi smo Slovenci in ne Štajarci, mi govorimo slovenski in ne štajarski jezik. Kaj je štajarskim Slovincem pomagala, kateri dobiček so imeli od svoje zveze z Nemci? (Klici: *Nič!*) Prav imati, nič nismo imeli, kakor plačanje za vse nemške zavode, slovenskih pa nam nobenega niso privolili. Razcepljeni Slovenci nimamo nobene moči, vendar se je dozdej od zedinjenja le bolj po časnikih naših govorilo. Da pa ta misel stopi v življenje, jo je treba na glas izrehati. Mi vsi Slovenci nočemo biti ne Štajarci, ne Korošci, ne Kranjci, ne Primorci, mi hočemo biti le Slovenci zedinjeni v eni Sloveniji. (*Slovenija živila!*) Dokler smo razcepljeni, si nikoli ne pridobimo naših narodnih pravic. (*Res je!*) Ali to ni žalostno in raz-

---

*) D.r. Vošnjak ni imel zapisanega govora, ampak je le improviziral. Priobčimo tedaj le kolikor se ga je pozneje spominjal.

žaljivo, da se nam Slovencem na naši slovenski zemlji pot zapira skozi slovensko mesto? (*grdo je*) Tako ravnanje ne more roditi dobrega sadu! Vas tlačijo tuji laški, nas tuji nemški živelj, pa nas dolgo več ne bode. Zavedeli smo se, da smo Slovenci, in da za nami stoji še 80 milijonov Slovanov, ki z nami čutijo, kar se nam krivičnega stori. (*Živili vsi Slovani!*) Če se po postavnem potu napravi Slovenija, bode Avstrija sama imela največji dobiček. Mi ne razdiramo, ampak hočemo le okrepčati Avstrijo. Prej pa ne bodemo mirovali, dokler se ne dopolni ta naša najprva želja, dokler se ne zedinijo vsi Slovenci v eno kronovino „Slovenijo“. (*Živila Slovenija! Mi jo hočemo!*) Hočemo jo vsi Slovenci, tirjali smo jo in jo zmerom tirjamo mi štajarski Slovenci, tirjajte jo danes tudi Vi, da bo spoznala vlada, da so vsi Slovenci v tej misli složni, da vsi želijo „Slovenijo“.

Ko prenehajo navdušeni slava- in živio-klici, bere predsednik še enkrat 1. resolucijo: Kdor je za to, da se zedinijo vsi Slovenci v eni kronovini z enim dež. zborom, naj vzdigne roko. In 10.000 Slovencev je, kakor na en hip, vzdignilo svoje roke, in 10.000 Slovencev je zopet izreklo: *Slovenija vstani!*

Predsednik: Naznanjam, da ste predlog *enoglasno* sprejeli, in kličem: *Bog živi Slovenijo!* (*Živila, živila Slovenija!*) Zbrano ljudstvo želi videti še enkrat *d.r. Vošnjaka* in ne jenja klicati po njemu, dokler se ne prikaže; in sopeset doné po taboru navdušeni klici: *Živijo d.r. Vošnjak, slava Vošnjaku!*

Predsednik bere drugo točko in predstavlja potem kot govornika gosp. *Iv. Nabergoja*, dež. poslanca tržaške okolice. (*Živio!*)

Nabergoj: O nobeni stvari nismo toliko govorili, kakor o tej stvari. Že 20 let se zato poganjamo: čuditi se res moramo, da vendar še zmerom tujščina v naših šolah gospodari, naš slovenski jezik se pa zanemarija in v kot stavlja. Pri vsakem narodu se podučuje v domačem jeziku, le pri nas ne. Naše peticije od l. 1864 so se pri ministerstvu vrgle pod klop. §. 19 drž. osnovnih postav nam obeta ravnopravnost, pa je mrtev. Mi ne moremo čakati do sodnjega dneva (klici: *tudi nočemo*). Zato smo se danes tukaj zbrali, da očitno izrečemo: Našemu jeziku se morajo v šolah dati popolne pravice. Dozdaj naše šole niso bile učilnice, ampak mučilnice. Mesto da bi se um bistril otrokom, vbijala se jim je nesrečna tujščina v glavo, tujščina, ktera um in pamet meša prostemu kmetiču. Jasno je, da se nam Slovenem krivica godi (*da, krivica se godi!*) To je zoper natorno postavo, greh zoper Boga (*greh je, greh*). Jezik je dar božji in naj prvi dar, ki ga vživa vsak človek. Bog nam je dal jezik slovenski, ki je prečudno lep, mil in bogat. Ker naš jezik še nima svoje pravice, zato se nam Slovencem velika škoda godi. Ako bi se v domačem jeziku in ne v tujem podučevalo, bi se vednosti razširjale med nami; in ker bi več vedeli, bi si skoz laže pomagali.

Naše gosposke bi nam potem tudi v našem jeziku dopisavale, ko bi se v šolah naučili našega jezika. Zdaj pa nam je tolmača treba, kotni pisarji kmeta goljufajo in derejo. (*Res je, derejo nas.*) Pa tudi više slov. šole moramo imeti za naše pravnike in za to je Ljubljana najpripravniše mesto. (*Hočemo jih!*)

Predsednik bere 2. resolucijo: V vseh šolah na Slovenskem naj se podučuje v slovenskem jeziku, in to naj se precej začne (*Precej! precej!*). Torej želite, da se izbriše: „ali vsaj v enem letu.“ (Vse ljudstvo kliče: *Precej, precej!*)

2. točka se potem soglasno prejme, brez dostavka: „ali vsaj v enem letu“.

D.r. Lavrič: Ker bom o 3. točki jest govoril, naprosil sim gosp. dež. poslanca d.r. Žigona, da prevzame tačas predsedništvo.

D.r. Žigon prevzame predsedništvo, bere 3. točko in podeluje potem besedo g. d.r. Lavriču, kterega pozdravlja ljudstvo z navdušenimi „živio“ — klici.

D.r. Lavrič: Slovenski možje!

Vsak človek ima svoj poklic in svoja opravila, ktera opravlja sebi v korist ali škodo. Prav tako ima vsak narod svoja deželna opravila, ktera opravljajo javni uradniki njemu v srečo ali nesrečo. Ti gospodje so pa v vedni dotiki z ljudstvom, kajti nekterim plačujemo davke, drugi opravljajo politična opravila, in zopet drugi so naši sodniki. Ker so ta javna opravila prevažna, imajo se te službe podeljevati le takim možem, kateri poznajo najbolj deželne okoliščine, in gotovo tudi le takim, kateri z narodom vred isti jezik govorijo in pišejo, in to v namen, da se ljudstvo in uradniki razumevajo v pogovorih in pismenih razpravah. To tirja tudi čast in dostojanstvo naroda. Ako bi se drugače ravnalo, nastati mora veliko zmot, krivic in škode. To resnico vsak človek lahko razumeva, in zato vidimo, da se po tej resnici dela po vsem svetu. Le mi Slovenci smo tako nesrečni, da nimamo takih

uradnikov, posebno mi goriški in tržaški Slovenci moramo britko pritoževati se, ker je pri nas veliko uradnikov, ki ne znajo slovenski še govoriti ne (*žalibog!*)

Pa ne samo pri nizkih gosposkah se tako godi, še hujši je pri visokih. Pri naši nadsodnji v Trstu ni nobenega svetovalca, ki bi znal slovensko govoriti. (*To je vendar krivica!*) To pa ni pravično, da mora zarad nekaj gospodov ves narod trpeti in zaostajati v svojem razvoji. Pa tudi postavno ni, naše postave so v tem obziru od nekdanj še precej dobre, le premalo so razglašene, zato pripustite da nekterih omenim. §. 13 sodnega reda od leta 1771 se glasi: „obe stranki, kakor tudi njuna pravna zastopnika se imajo v svojih pravnih govorih posluževati jezika v deželi navadnega.“ §. 165 pa ukazuje to: „vsaka priča se ima posebej preslišati, povedbe pa se imajo, kolikor je mogoče, z lastnimi besedami prič zapisavati, in vsaki po končanem izpraševanju dajati, da jih sama prebere in podpiše.“ §. 166 veleva: „če svedok med prebranjem hoče nekoliko premeniti svojo povedbo, ali ji kaj pristaviti, ima se na koncu vse zapisati prav z njegovimi lastnimi besedami.“ Ministerjalni dekret od 17. marca 1762 pa ukazuje v §. 5: „dovoljuje se, ako bi se potreba pokazala, za povabila in dekrete vsake vrste poskrbeti potrebne natisnene obrazke.“ Glasoviti §. 19 državno osnovnih postav od 21. decembra 1867 se glasi: „Vsakemu narodu je zagotovljena národnost v šoli, v uradnijah in sploh v národnem življenji.“ (*Na papirju.*)

Postave so tedaj precej dobre, ali — izpolnjujejo se ne. (*Čemu pa so?*) Kdo je tega kriv? Pred vsem

tisti, ki imajo postave izpeljevati, pa jih ne. Potem naša poprejšnja sužnost, saj ziniti nismo smeli, in pomanjkanje národnih šol. A zdaj smo, odkritosrčno rečem, tudi mi Slovenci sami tega krivi. (*Res je!*) V dokaz prašam, ali so vsi naši župani pokazali, da so zares slovenski župani? niso. Še zdaj nočejo nekteri po slovensko uradovati, (*takih ne bomo več volili*) in skrbijo ne, da bi dobili pisarja, ki zna slovenski.

Ali smo stopivši v uradnije tirjali, ali saj prosili, naj se zapisniki po slovensko pišejo, da se vsak prepriča, da je vse tako pisano, kakor je govoril? Nismo.

Ali smo tirjali od naših advokatov in notarjev, naj slovensko pišejo vse tožbe, prošnje in pogodbe, da jih vsak ume? Bogme, nismo! In vendar plačevamo vsako delo; kdor pa plača, sme tirjati, da se opravek tako opravi, kakor želi (*Resnica*).

Od zdaj naprej mora vse to drugače biti. (*Mora biti*)

S postavo v eni roki, v drugi pa z večno pravico, ki jo je Stvarnik podelil vsakemu narodu, koga se bomo bali? (en glas: *ni hudiča ni beriča*; smeh). Tirjajmo tedaj in tirjajmo neprenehoma (*tirjajmo*), saj mora vsak svoboden narod sebi v korist sam delati, in zgodi se kakor želimo.

Nekteri pravijo sicer, da se ne more po uradnih slovensko pisati, ker ni naš jezik za to dobr. Tu pred vsem svetom trdim: To je nesramna laž (*laž je, laž*). Kdor naš jezik le malo pozna, mora pritrditi, da je lep in bogat. Kdor ga pa ne pozna in se ga tudi učiti noče, ta naj molči (*res je, tak naj molči*), in

naj ne sodi lepega našega jezika po svoji nevednosti al trmi. Drugi celo trdijo, da Slovenci sami ne želijo, da bi se po uradnih slovensko pisarilo (*Vsi želimo.*) Glejte, tako nas črnijo naši nasprotniki. O-ramotite jih tedaj, in potrdite tretji predlog našega dnevnega reda s pristavkom vred, da se ima začeti po uradnih po slovensko uradovati: brez odloga (*Mora se; brez odloga.*) — Mi čakamo od leta 1781, tedaj že dolgo časa (*Nečemo več čakati.*) Vse omenjene postave ne dovoljujejo nobenega odloga, zakaj neki bi pa mi manj tirjali od postav; potrdite tedaj celi predlog v čast in slavo mile nam domovine. (*Hočemo ga.*)

Predsednik prebere resolucijo, ktera se soglasno potrdi.

Na to bere predsednik 4. točko dnevnega reda. Besedo ima gosp. Viktor Dolencec privatni uradnik v Gorici. (*Živio!*)

Dolencec: Tisoč let je naš narod pod tujim jarmom tiral, navadil se je bil tako tega jarma, da ga skoraj čutil več ni. V srednjem in še v tem veku do leta 1848 so gospodarili Slovincem v vladarjevem in v svojem imenu tuji plemenitaši, kajti na Slovenskem bivajoče plemstvo ni národno, ampak tuje laško ali nemško; mi Slovenci tedaj nimamo svojega plemstva, kar ni ravno velika nesreča. (*Ni ne!*)

Leta 1848. je napočila nova doba, svoboda je zasijala vsem narodom; tudi Slovenec je spoznal svojo sužnost, ter se začel zavedati; uprl se je nestrpljivi gosposki in srečno se je je otresel. — Od tihmal se jamejo Slovenci za národnost svojo navduševati. (*Živili Slovenci!*)

Ali svobodni žarek kmalu je zakrila megla absolutizma; namesto gosposke smo dobili birokracijo, to je veliko število uradnikov, tujcev ali pa potujčenih domačinov, kajti absolutistična vlada je zvesta svojemu načelu „divide ed impera“ — zmerom skrbela, da ne bi se med ljudstvom in vladnimi zastopniki prevelika prijaznost gojila; pošiljala nam je tujcev, da bi nas imeli tem bolj v strahu. (*Res*). Imeli smo tudi nekoliko domačih uradnikov, ali tuja kultura jih je ukradla svoji materi, ktere so se sramovali, in ktero so pri vsaki priliki zaničevali (*Sramota!*)

Rečem, časi birokratske gosposke, so bili časi skušnje; marsikter kmet si je upal trditi, da je bilo bolje pod staro gosposko, nego pod vlado uradništva, in to po pravici, kajti birokracija tlači kakor mora. (*Res je!*)

Dasiravno živimo zdaj v ustavni državi, se vendar reč gledé uradništva ni dosti zboljšala.

Namestu da bi bili uradniki ljudstvu pravi prijatelji, učitelji in zvesti varhi, so mu večidel neprijazni gospodarjalci (*Tako je!*)

Izgled preziranja naših svetih pravic so nam nekteri dobro znani Goriški uradi. Pod Goriško preturo, to je okrajno sodnijo, spadajo skoraj sami Slovenci; tam gre Slovincu dostikrat za kožo, pa ga ni uradnika, ki bi bil slovenščine v jeziku in pisavi zmožen; sluge, včasih tudi stranke se rabijo za tolmače, kakor da bi se hotelo pokazati, da Slovincu ni treba uradnika, saj zanj zadostuje tudi sluga (služabnik). (*Tega nočemo dalje trpeti!*)

Tudi po družih Goriških uradib ne vživa Slovenec tistih pravic, tistega spoštovanja, ktereга zasluži kot zvesti državljan in dobr plačalec svojih davkov.

Navedel bi lahko še dosti družih resnic, pa kaj bi jih tukaj razlagal, vsaj je dobro znano, da se nekteri Goriški uradniki slovenske besede bolj bojé, nego hude ure. (smeb, *res je*).

Da se tako godi, je zraven družih uzrokov tudi dosti kriva neugodnost, da imamo večino tujih uradnikov, kateri našega jezika in naših razmer ne poznajo.

Dokler vlada ostane pri starih načelih, dokler se bode Slovenec v laške in nemške, Nемеc in Lah pa v slovenske kraje pošiljal, tako dolgo se bode težko zaželená ravnopravnost uresničila. (*Pa se mora uresničiti!*)

Zbrali smo se danes tukaj, da zahtevamo kar nam nove postave zagotovljajo; mi hočemo danes od vlade tirjati, da znani §. 19. ne ostane na papirji, ampak da zadobi tudi za nas Slovence praktično veljavo.

Od tabora sprejeta resolucija častitega predgovornika zahteva, naj se brez odloga, ali pa vsaj v enem letu po slovenskih uradnih čistó slovensko uráduje.

Da vlada temu lože v okom pride, našvetujem taboru drugo resolucijo: tabor zahteva v ta namen, naj se podeljujejo javne službe domačinom, katerih je veliko število tudi zunaj slovenskih krajev.

Predsednik bere 4. resolucijo, ki jo tabor soglasno sprejme.

D.r Lavrič prevzame zopet predsedništvo.

O 5. točki: Naj se uráduje v škofijskih in sploh cerkvenih uradih po slovenski, govori g. E. Klavžar, dež. uradnik v Gorici tak le:

Slovenski možje! Duhovščina se je od nekdaj upirala vsemu potujčevanju; stala je trdno in stoji še dandanes za narod. (*Živita!*)

Ko se je v krvavem letu 1848 zopet obudilo narodno čutje, ko so se jeli tudi po vseh naših pokrajinah čvrsto gibati Slovenci in krepko in stanovitno tirjati svoje pravice, — vzdignila je tudi naša duhovščina svoj glas z ljudstvom, — in ta glas ni popolnoma potihnil tudi tedaj, ko je vlada zopet ustavo preklicala in nam vse tiste pravice in prostosti nazaj vzela, s katerimi nas je le toliko časa božikala, da smo zopet krotki in pohlevni postali. — Ne! tudi po 1849 l. je naša duhovščina narodu zvesta ostala, in skrivno pa skrbno je gojila tisto sveto iskro, ktero bi nam bili tuji, sovražni elementi tako radi udušili in za vse veke pogasili.

In ko so nam časi zopet nekoliko vgodniši prihajali, jela je tudi naša duhovščina ono sveto iskro zbujati in čedalje bolj oživljati, da se je do žarečega plamena vnela, ki šviga zdaj iz naših src, navdušenih za dom in za mili naš narod slovenski. (*Živio narod slovenski!*)

Kar velja pa o naši duhovščini sploh, to ne velja tudi o slovenskih škofijstvih, ali prav za prav o škofijstvih na Slovenskem. Tem imamo marsikaj očitati. In da govorim posebno o našem škofijstvu, — očitati mu moramo, da je predolgo molčalo in se nevednega delalo, ko so v čisto slovenske Brde uhajali italijanski duhovniki, in sicer taki duhovniki, ki si niso upali, ali celo niso smeli služiti v lastni domovini; v Brdah pa so za prostovoljne darila z laškimi podukom zasajali laški duh in laške vraže (*to ni prav!*) Slovenci! ozrite se, na brisko Dolenjo in Biljano, in prepričate se, da resnica ne laže. (*Res je!*)

Očitati moramo našemu škofijstvu, da se je prezgodaj vdalo tam, kjer na spodnjem Krasu tako imenovani Bezjaki prebivajo, pripustivši, da se jim je jelo pridigati v laškem jeziku. Ni davno še, kar se je tam sploh le slovensko govorilo, — sdaj so se Šmartinci popolnoma izneverili svojemu narodu, postali so pravi bezjaki ali narodni pankrti. (smeh, *res je!*)

Očitati moramo našemu škofijstvu, da je še te dni poslalo laškega duhovnika — in ravno Bezjaka na slovenski Kras, — duhovnika, ki le za silo slovenski lomi, po duhu je pa vseskozi Italijan — in podelilo mu je tako službo, katero si je želel marsikteri vreden slovenski duhovnik. (*Žalostno je; Kostanjevica!*)

Očitati moramo pa vsem škofijstvom na Slovenskem sploh, da uradujejo v svojih uradih večidel le v tujih jezikih. Menijo sicer, da je že zadosti, da se rešujejo naše uloge (prošnje in pritožbe) v slovenskem jeziku. Častiti gospodje, zelo se motite! Slovencu ni nikakor zadosti, da se mu njegove pravice le po koščekih nametujejo; (*ni zadosti ne!*) — on hoče, on tirja vse, kar mu po pravici gre pred Bogom in pred svetom!

Očitati moramo škofijstvom na Slovenskem, da je menda njih upliv, da so ona kriva, da uradujejo splazi vsi podložni cerkveni uradi v tujih jezikih — Slovenec! na slovenski zemlji rodili so te slovenski stariši; slovenski mašnik te je krstil; slovenski botri so ti pri krstu priče bili, — pa pri vsem tem spričuje se ti krst v tujem jeziku. (*res je*). — Slovenec! izmed slovenskih hčera izbral si si nevesto in peljal jo pred altar; slovenski mašnik vama je lepo zvezo

blagoslovil, slovenski svati so vama kot priče na strani stali; — vsi ženitvanski spisi pa so pisani v tujem jeziku. (*krivica!*) — Spričuje se nam Slovencem obnašanje, spričuje se nam ubožstvo in še marsikaj družega — vse le v tujem jeziku (*To ne sme več biti*).

Ali to so krivice, ki se godé slovenskemu narodu, (*krivice so*) in tem večé in očitniše so te krivice, ker ga ni sposobnišega jezika za cerkveno uradovanje na Slovenskem, kakor je ravno slovenski jezik; saj je jezik čisto katoliškega naroda; in te prednosti nima menda nobeden drugi jezik na svetu. (*Res je!*)

Da se nam pa te krivice godé, kriva je zraven tudi stara navada, in navada je železna srajca. Opominim pa visokočast. škofijstvom in duhovščini sploh, da ravno ona nam vsak dan pridiga, da kdor v krivicah zastaja in se ne da poboljšati, temu se ne odpusti greh, ni na tem ni na onem svetu. (*smeh*).

Zatorej, škofijstva na Slovenskem! zarotujem vas v imenu našega tabora, v imenu celega slovenskega naroda, bodite nam pravična, postavljajte nam vrle sinove matere Slave, vredne slovenske duhovnike *posebno na naše meje*, — ker tam je nevarnost in zato potreba, — uradujte nam Slovencem slovenski in velite vsem vašim podložnim cerkvenim uradom, naj tudi tako store, — znebite se zastaranih navad, — in slovenski narod vam radovoljno in veselo odpusti — vse stare grehe. (*da, potem odpustimo vse!*)

Predsednik prebere še enkrat 5. resolucijo, ki se soglasno potrdi. Potem bere zadnjo točko; „Naj se napravijo na slovenskem Goriškem nekatere glavne šole, katerim bi se pridružil najpotrebniši poduk v kmetijstvu.“

Oglasi se za govornika g. *Živic*, posestnik v Skopem. Ljudstvo ga veselo pozdravlja.

Živic: „Slovenci! Le-ta točka je prav važna, a mislim, da ni treba veliko o njej govoriti in jo obširno razlagati. Navdušenost, s katero ste glasovali, bratje mi domorodni, za zedinjenje Slovenije naše prekrasne ali ljuto raztrgane, za veliko šolo ali akademijo v Ljubljani, navdušilo me je, ker sem spoznal veliko potrebo slovenskih glavnih šol na slovenskem Goriškem, da spregovorim nekoliko kratkih besedi o tej stvari. Imamo sicer ljudske šole, ktere mnogo hasnejo, ali kakoršne so zdaj, ne zadostujejo tirjatvam sedanjega časa. Otroke pa na velike stroške v mesto pošiljati, je le nekterim bolj premožnim kmetom mogoče. Da pa moremo z družimi omikanimi narodi v teku sedanje ljudske izobraženosti napredovati, sila potreba nam je sredstev in pripomočkov, ktere le dosežemo, ako si osnujemo dobrih glavnih šol po deželi. Veliko penězov se potirja za deželne potrebe iz kmečkega žepa, sploh smem trditi, da izdržuje kmet celo državo; (*Res je*) zakaj bi se mu torej ne napravili zavodi, v kterih bi se učil potrebnih vednosti, da bi si potem svoj stan izboljšal in sebe ter svoje srečne storil. Da je dosegel saksonski kmet stopinjo njemu zadostujoče omike, komu drugemu ima on to zahvaliti, nego glavnim šolam? De je on izveden v vseh svojih opravilih, ne izvira mar to iz tega, da je vlada v njegovi mladosti skrbela za poduk in mu v sree vtisnila hrepenenje do omike in do večega ter večega izobraževanja samega sebe? Zato pa tudi vidimo, da priprosto ljudstvo tam v vsakem obziru napreduje, bodi si v kmetijstvu ali v obrtniji. Srečna

tudi država, kjer kmetijstvo cvete, in obrtnija pospešuje. Tudi v kronovinah naše države imajo glavni šol ne le po mestih, ampak tudi po trgih; naj se podelè tudi nam, ki jih neobhodno potrebujemo posebno na Tominskem v Ajdovskem okraji in na Krasu (*potrebne so.*) Take šole so nam tembolj potrebne, ker bi morale zraven družih v glavnih šolah navadnih predmetov posebno obzir jemati na kmetijstvo. (*Dobro!*) Da bi se kmetijstvo tako kakor pri Francozih in družih v tem obziru na visoki stopinji stoječih narodih povzdignilo, to za neobhodno potrebno spoznamo, to tirja tudi čas napredka in omike.

Predsednik ponavlja 6. resolucijo in tabor jo sprejme soglasno. Zdaj je končano posvetovanje.

D.r. Lavrič: Kedar smo bili še na vseučiliščih, brali smo o národnih shodih na Angležkem, in čudili smo se Angležem, jaz pa sem živo želel, da bi saj enkrat videl kak Meeting ali tabor. Videl sem ga, in na Slovenskem! Zagotovljam Vas, da je ta naj lepši dan mojega življenja. (*Živio*). Radostno naznanjam tedaj konec tabora, in navdušeno kličem:

Živila Avstrija, živila Slovenija in svoboda! (gromoviti: *živio!*)

D.r. Tonkli: Nepopisljivo veselje me navdaja, viditi Vašo navdušenost in sprelepi red, v katerem se je naše posvetovanje vršilo. Danes ste očitno in jasno dokazali, da ste zreli za svobodno ustavno življenje; da niste puntarji, (*nismo puntarji ne!*) ampak da tirjate Vaše pravice po postavnem potu, in da Vas ni treba v strah devati s kanonami in bajoneti. — Mi Slovenci želimo Avstrijo krepko in mogočno (*živila Avstrija!*) in srecom

smo vdani našemu presvit. cesarju. Vabim Vas tedaj, ponavljajte z menoj trikrat navdušeni klic: „Živio Franc Jožef I!“ (Nebrojni, gromoviti „živio“ — klici se razlegajo po taboru.) Potem bere došle pozdravne telegrame in dopise, ktere tukaj priobčujemo:

„Srčno Vas pri taboru v Šempasu zbrane pozdravljamo, ter želimo, da svojo sveto nalogo vspešno izvršite po našem geslu: „zjedininimo se!“

Slovenci savinske doline. (Na Štajarskem)."

„Blagovolite naznaniti jutrajšnemu taboru Šempaskemu naju milovanje, da se ga ne moreva osebno vdeležiti; recite mu najbratovski pozdrav in da sva v duhu med vrlimi primorskimi Slovenci, ktere Bog poživi!

Bleiweis, Costa."

"Slava, živili taboriti! živila zedinjena Slovenija!
Čitalnica v Rojani in Barkoli,
tajnika *Kanduš, Primožič."*

"Društvo za branbo narodnih pravic (v Ljubljani) javi taboru iskreni, presrčni pozdrav i slava!
Za odbor *d.r Papež* tajnik."

Junaškim taboritom, goriško-primorsko-tržaškim gromoviti živio! i slava! Živila ena edina Slovenija!
Nazdar!

Slovanska beseda v Gradecu."

„Zbranim taboritom slava! Podajmo si rokè v sveto brambo narodnih pravic; zedinjena Slovenija živila!

Čitalnica Mariborska,”

„Društveniki *Sokola* preveč oddaljeni voščijo taboritom šempaskim slavni vspeli, kličejo: živila zedinjena Slovenija!

Tajnik *Karol Bleiweis.*”

„Tukajšnih viših šol dijaki, Vaši tlačeni (?) sinovi, želimo blagoslov sklepom Vašega tabora, i hvaležni slavimo dan, na kterega povzdignejo roditelji za srečnejšo bodočnost svojih otrok pod milim nebom svoj glas zoper zatiranje našega naroda.

Rojic odbornik „*Slovenije*” v *Gradecu.*”

Dva dopisa sta se pozgubila pri taboru. Eden iz *Barke* na Krasu, podpisan od nekoliko tamkajšnih občinarjev, kterim ni pripustila daljava, da bi se vdeležili tabora, in drugi iz *Pivke* podpisan od 43 domoljubov, na čelu iskreni narodnjak *Miroslav Vilhar*, kterega je bolehavost zadrževala, da ga ni bilo v naši sredi. V tem pismu se obeta za pomlad tabor na *Pivki*.

Zadnji nastopi gosp. *Matija Doljak*, župan Solkanski in govori blezo tako-le:

„Kar se nas je danes tukaj na taboru od vsih strani sešlo, prišli smo z dobrim namenom, da bi s tim naši reči kaj koristili, da bi se posvetovali in sklepali, kaj da nam je še za blagor mile naše do-

movine, za zatirani naš národ storiti. In v ta namen se je dosti važnega govorilo in sklenilo. Pa kar se je danes storilo, je le sejanje želo se ne bo že brž jutre, ampak pozneje. Zdaj nam je treba paziti na njivo in setev, da žito dozori. Zatoraj na noge, slovenski možje! delajmo, trudimo se, pospešujmo našo národno reč vsak v svojem stanu in po svoji moči, da ne ostanemo le pri sejanji, ampak da nam obrodi seme, ki smo ga danes zasejali, zaželeni, obilni sad!" (*Bog daj! živio Doljak!*)

Zdaj se zbere na odru kakih 50 pevcev, Solkanskih, Tominskih, Kanalskih, dijaških, iz Razdrtega Rihemberga, Dornberga, Prvačine, Komna itd. itd.; peli so „Hej Slavjani,“ „Bivali Čehove,“ „Ne vdajmo se!“ in „Naprej;“ dobro izbrane pesmi, ki segajo globoko v domoljubna prsa vsacega Slavjana.

O mraku so se zapalili, krasni, umetni ognji v národnih barvah in s prislovico „Složimo se!“ Ob enem so se prižgali po vrhah na Krasu in ob Čavnu veliki kresi, ki so s plamenečimi jeziki sporočali po deželi in tudi našim sosedom naznanjali velevážno novico: „*Danes praznujejo Primorski Slovenci na Šempaskem polji svoje národno vstajenje!*“ —

Tako se je končal velepomemljivi prvi slovenski tabor na Goriškem. Dokazali smo, da znamo zborovati, kakor vsak drugi omikani národ, da znamo tirjati in rabiti pravice, ki nam gredó pred Bogom in pred svetom, da znamo pokorni biti tudi nevšečnim ukazom, — da smo tedaj zreli za svobodo. — Zdaj se

mogočno širi in krepča národna zavest po vsi deželi; vsak je ponosen, da je Slovenec, in spoštovati nas morajo tudi nasprotniki.

Nauk pa, ki sledi iz tega imenitnega dogodka, je: da moramo pogostoma tabore sklicevati, in da imajo posebno župani in starešine stopiti na čelo, kadar gre za kako važno zadevo, --- *zdlasti pa pri volitvah deželnih poslancev.*

Nekoliko dni po taboru je izdal odbor to-le zahvalnico:

*"Vsim taboritom,
ki so se zbrali na Šempaskem polji.*

Neizrekljiva hvala Vam za Važo gorečnost in navdušenost, za sprelepi red in zmernost! Častili ste sebe in ves národ.

Slava pa vsem bratom, kateri so se nas spomnili v telegramih in dopisih!"

94(497.4)

KLAU~~A~~AR E.

Tabor Pri emPasu

Go Dom

70055113

COB1SS

60714617NY 2809
G001 KR KNUJENLIG